

Speech door Thom de Graaf, voorzitter HBO-raad, uitgesproken bij de aanbieding van het advies 'Vreemde ogen dwingen', op 23 mei 2012 in Nieuwspoor te Den Haag.

Beste Jan Anthonie,

Dames en heren,

Met dank heb ik zojuist het advies "Vreemde ogen dwingen" ontvangen van Jan Anthonie Bruijn. Die, zo kan ik u verklappen, zich op ons jaarcongres presenteerde als "gewoon een docent", en ik zou dit rapport dus nu terzijde kunnen leggen als "gewoon ook maar de mening van een docent".

Maar behalve docent is Jan Anthonie Bruijn óók hoogleraar, èn voorzitter van de Adviesraad voor wetenschap en technologie, èn lid van de Raad van Toezicht van de Hogeschool Leiden èn voormalig lid van zowel de Onderwijsraad als de Commissie doelmatigheid hoger onderwijs. En dan schijnt hij – zo heb ik althans vernomen – ook nog wel 'ns wat hand- en spandiensten te verrichten voor de VVD.

Dit rapport biedt een heldere en dwingende analyse van de mogelijkheden voor versterking van de externe validering van de examen- en diplomakwaliteit, en bevat een vanuit oprechte betrokkenheid geschreven advies over hoe wij als hbo naar de mening van de commissie het beste met die mogelijkheden tot externe validering om zouden kunnen gaan.

Ik dank de commissie voor het enthousiasme en de snelheid waarmee zij te werk is gegaan, de hoeveelheid werk die zij heeft verricht, en de rijkdom die dit advies biedt.

De hogescholen kunnen zich goed vinden in het advies van de Commissie Bruijn, omdat de kern van het advies de verbetering van de examenkwaliteit betreft. Het advies beantwoordt de vraag hoe het hbo – binnen de context van de inhoudelijke kwaliteit van de opleiding, de praktijkgerichte oriëntatie en de maatschappelijke verantwoordelijkheid van hogescholen – kan komen tot een kwaliteitsverbetering die enerzijds een einde maakt aan de maatschappelijke onzekerheid die er op het punt van de diplomakwaliteit is ontstaan, zonder – anderzijds – te veronachtzamen wat er binnen het hbo al aan kwaliteitsverbetering wordt gedaan.

Dames en heren, laat ik er óók geen misverstanden over laten bestaan dat het advies van de commissie is zéér ingrijpend is. Het omvat een veelheid aan (voorgestelde) maatregelen, die grote consequenties kunnen hebben voor de huidige toetspraktijk in het hbo. Dit is mede het gevolg van de – op zichzelf genomen begrijpelijke en te verdedigen – keuze die de commissie maakt om zowel de kwaliteit van examens te willen borgen, als ook de kwaliteit van de examinering en het examenproces te bevorderen.

Als ik me probeer in te denken wat er allemaal moet gebeuren om alle adviezen uit dit rapport in hun totaliteit in te voeren, is het wat mij betreft nog maar helemaal de vraag of het zinvol en mogelijk is alles tegelijk te doen. Ik kan mij zo voorstellen dat er óók veel voordelen zouden zitten in een aanpak waarbij één of enkele (samenhangende) adviezen in telkens één ‘proeftuin’ (bestaande uit één of meer hogescholen) wordt/worden uitgetoetst, waarna de ervaringen worden gedeeld. In een later stadium kan dan worden vastgesteld welke aanbevelingen sectorbreed gaan worden uitgevoerd.

Het advies van de commissie is immers al met al drieledig: het grijpt diep in in de huidige toetspraktijk, het impliceert een stevig traject van deskundigheidsbevordering en toont de noodzaak aan om meer externen toe te laten in het toets- en beoordelingsproces.

In projecten die zich op vergelijkbare terreinen bevinden, zoals het project Werken aan kwaliteit/10 voor de leraar, dat gaat over de kwaliteit van toetsing in de pabo's en lerarenopleidingen, is reeds veel, en waardevolle, ervaring opgedaan met ontwikkelen van landelijke toetsen. Deze ervaring is zeer goed bruikbaar als ‘opstap’ voor de implementatie van de adviezen van de commissie Bruijn, en in de eerste plaats moeten wij op grond daarvan vaststellen dat het ontwikkelen van landelijke toetsen kostbaar is.

Om die reden vermoed ik dat het noodzakelijk en onvermijdelijk zal zijn om de € 8 miljoen die de staatssecretaris in de strategische agenda beschikbaar heeft gesteld voor ‘stimuleren van initiatieven op het gebied van landelijke toetsing’ in zijn geheel beschikbaar te laten komen voor het faciliteren van de invoering van de adviezen van de commissie Bruijn.

Gezien de rijkdom maar ook de complexiteit van het advies, lijkt het daarbij zinvoller dit te doen via één samenhangend project dan dat hogescholen met elkaar de concurrentie moeten aangaan via subsidieaanvragen voor geïsoleerde projecten.

Op korte termijn zullen wij hieromtrent het gesprek aangaan met de staatssecretaris.

Hetgeen mij brengt op het volgende formele moment van deze bijeenkomst.

Wij gaan er van uit dat dit rapport ook binnen het ministerie stof tot nadenken biedt, en dat het jullie moge inspireren tot een frisse blik op het probleem van externe validering, en niet in de laatste plaats omdat dit rapport tot ons grote genoegen en naar ons oordeel bijzonder overtuigend, uitlegt waarom centrale eindexaminering van kernvakken in het hbo géén goed idee is!

Beste Halbe, wij als hbo hebben besloten om de implementatie van de adviezen van de commissie Bruijn projectmatig aan te pakken. Daar gaan we na de zomer van 2012 mee beginnen, op basis van een plan van aanpak dat we op korte termijn gaan ontwikkelen. En ook daarover komen wij elkaar vast op korte termijn weer tegen.

Meneer de staatssecretaris, beste Halbe, met veel genoegen bied ik jou op mijn beurt een exemplaar aan van het advies "Vreemde ogen dwingen".

En tot slot wil ik dit advies graag ook in persoon overhandigen aan de leden van de Tweede Kamer, die hun warme aandacht voor het hbo vandaag weer bewijzen door hier aanwezig te zijn!

De kamer maakt zich zorgen over het hbo, net als wij. We kunnen een stevig debat voeren over de vraag hoe je ruim 40.000 docenten en ruim 400.000 studenten samen tot hogere prestaties laat komen, die uitmonden in diploma's waar de samenleving vertrouwen in heeft. Hoeveel vertrouwen heb je in de ruimte voor de professional, hoeveel sturing is nodig en mogelijk? De Kamer heeft daarover al eerder uitspraken gedaan, en dit rapport geeft nieuwe voeding aan dat gesprek. Daarom overhandig ik graag ook u een persoonlijk exemplaar, met onze dank en waardering voor uw grote betrokkenheid bij het hbo!